89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksen pohja muodostuu vuonna 2023 pääasiassa kunnilta siirtyvistä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannuksista ja niitä vastaavista rahoituksen siirroista. Lisäksi hyvinvointialueiden rahoituksen tasoon vaikuttavat hyvinvointialueille osoitettavat uudet ja laajenevat lakisääteiset tehtävät, palvelutarpeen kasvuarvio sekä indeksikorotus.

Yhteensä kunnilta siirtyy hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen liittyviä nettokustannuksia 21,2 mrd. euroa vuoden 2022 tasossa. Näitä nettokustannuksia vastaavasti kunnilta siirretään hyvinvointialueille peruspalvelujen valtionosuutta, verotulomenetysten korvauksia ja verotuloja.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitusta korotetaan varainhoitovuodelle ottaen huomioon 80 % sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta. Vuosina 2023 ja 2024 hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu otetaan kuitenkin huomioon täysimääräisesti. Lisäksi palvelutarpeen arvioitua vuosittaista kasvua korotetaan 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023—2029.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisesti valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan huomioon myös kustannustason muutos hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisesti hyvinvointialueilla on oikeus saada lakisääteisen rahoituksen lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Tarkoitusta varten tulee varata määräraha valtion talousarvioon.

Keskeiset uudistukset
Hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kootaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Samassa yhteydessä myös pelastustoimen järjestäminen siirretään hyvinvointialueiden tehtäväksi. Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan lisäksi hoivahenkilöstön sitova vähimmäismitoitus (0,7) ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä sekä tiukennetaan hoitotakuuta perusterveydenhuollossa niin, että jatkossa kiireettömässä tapauksessa hoitoon pääsee viikon (7 pv) sisällä hoidon tarpeen arvioinnista.

Vaikuttavuustavoitteet
Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden sekä yhdenvertaisen saatavuuden ja kattavuuden turvaaminen koko maassa.

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokkaan kuuluvassa luvussa 33.60.

Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimi voi myös tuottaa terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja. Pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta onnettomuuksien ennaltaehkäisyn, pelastustoiminnan ja siviilivalmiuden

avulla. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen ja pelastustoimi osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen yhteistyöhön.

(30.) Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 I lisätalousarvio	155 746 000
2022 talousarvio	47 146 000
2021 tilinpäätös	14 973 000

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 433 341 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella.

Valtion rahoituksen määräytymistekijöiden osuudet

Määräytymistekijä	%	1 000 euroa
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä, josta	**97,770**	**21 803 969**
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,634	17 759 333
Asukasmäärä	13,125	2 926 965
Asukastiheys	1,467	327 060
Vieraskielisyys	1,955	436 079
Kaksikielisyys	0,489	109 020
Saamenkielisyys	0,013	2 835
Saaristoisuus	0,110	24 638
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,978	218 040
Pelastustoimi yhteensä, josta	**2,230**	**497 312**
Asukasmäärä	1,449	323 253
Asukastiheys	0,111	24 866
Riskitekijät	0,669	149 194

Määräytymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävämuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Kullekin hyvinvointialueelle myönnetään valtion rahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen hyvinvointilalueiden rahoituksesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset ja 21 §:ssä tarkoitetut pelastustoimen laskennalliset kustannukset. Lisäksi alueet saavat siirtymätasausta tai alueiden rahoituksesta vähennetään siirtymätasauksen mukainen erä lain 35 §:n mukaisesti.

Määräraha hyvinvointialueittain[1) 2)]

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Helsinki	2 584 453	3 925
Vantaa+Kerava	944 048	3 415
Länsi-Uusimaa	1 630 012	3 404
Itä-Uusimaa	358 582	3 619
Keski-Uusimaa	739 993	3 666
Varsinais-Suomi	1 907 333	3 945
Satakunta	925 330	4 318
Kanta-Häme	689 347	4 050
Pirkanmaa	2 070 348	3 925
Päijät-Häme	825 746	4 026
Kymenlaakso	748 496	4 638
Etelä-Karjala	540 013	4 282
Etelä-Savo	661 799	5 026
Pohjois-Savo	1 146 284	4 615
Pohjois-Karjala	699 936	4 287
Keski-Suomi	1 077 095	3 950
Etelä-Pohjanmaa	841 960	4 391
Keski-Pohjanmaa	724 280	4 114
Pohjanmaa	287 383	4 232
Pohjois-Pohjanmaa	1 667 204	4 012
Kainuu	368 944	5 178
Lappi	862 695	4 888

1) Hyvinvointialueiden määrärahajaon pohjana on vuoden 2023 kokonaistaso 22,3 mrd. euroa.
2) Syksyllä 2022 tehtävä laskelmapäivitys vaikuttaa edelleen alueelliseen jakoon.

Määräraha tehtävittäin (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveydenhuolto	21 803 969
Pelastustoimi	497 312
Yhteensä	22 301 281

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 22,3 mrd. euroa vuoden 2023 tasolla, josta n. 1,86 mrd. euroa maksetaan alueille vuoden 2022 joulukuussa. Lisäksi hyvinvointialueet saavat asiakasmaksuja ja muita toimintatuloja sekä rahoitustuottoja.

Hyvinvointialueiden rahoitus muodostuu pääasiallisesti kunnilta siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettokustannuksia vastaavista rahoituksen siirroista. Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta hyvinvointialueiden rahoitukseen siirretään n. 5,36 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvauksista n. 1,94 mrd. euroa ja kuntien verotuloista n. 13,93 mrd. euroa. Verotulojen siirrosta kunnallisveron osuus on n. 13,11 mrd. euroa ja yhteisöveron n. 0,82 mrd. euroa. Kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja alennetaan kunnallisveron siirrosta johtuen 12,64 prosenttiyksiköllä.

Valtion hyvinvointialueille myöntämän sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisen rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain koko maan tasolla huomioimalla ennakoitu palvelutarpeen kasvu, kustannustason nousu sekä tehtävämuutokset. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 2,48 % ja sen vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen 533

milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun kustannusarvion arvioidaan olevan 249 milj. euroa vuodelle 2023. Palvelutarpeen kasvuarviossa on huomioitu hyvinvointialueiden rahoituslain mukainen erillinen 0,2 prosenttiyksikön korotus johtuen muun muassa siirtymävaiheen kustannusten kasvusta. Palvelutarpeen kasvu (mukaan lukien 0,2 prosenttiyksikön korotus) huomioidaan vuosina 2023 ja 2024 täysimääräisesti. Vuodesta 2025 lähtien palvelutarpeen kasvusta huomioidaan 80 %.

Hyvinvointialueiden rahoituksen taso tarkistetaan jälkikäteen vastaamaan koko maan tasolla tilinpäätöstietojen mukaisia toteutuneita kustannuksia seuraavan tilikauden rahoitukseen.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat lainmuutokset
Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2022 vp), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 71 000 000 euroa. Lain tavoitteena on hoitoon pääsyn nopeuttaminen ja ns. hoitotakuun tiukentaminen perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 231/2021 vp; ns. ikälaki II), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 37 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen uudeksi vammaispalvelulaiksi sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain, sosiaalihuoltolain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 22 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta tarkoituksena selkeyttää mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen toteuttamista, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 18 000 000 euroa.

Lapsi- ja perhepalvelujen vahvistaminen ja muutosohjelman jatko lisäävät lisäksi hyvinvointialueiden rahoitusta 4 000 000 eurolla ja lastensuojelun henkilöstömitoitus 4 200 000 eurolla.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat myös eduskunnan jo aikaisemmin hyväksymät lainmuutokset, joiden voimaantulo jaksottuu osin vuodelle 2023. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muutoksen (565/2020) henkilöstömitoitusta koskeva siirtymäaika päättyy 1.4.2023, jolloin henkilöstömitoitus (vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti) tulee täysimääräisesti voimaan, jonka johdosta hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa 128 200 000 euroa v. 2023. Lastensuojelun jälkihuollon laajennus kasvattaa hyvinvointialueiden rahoitusta 12 000 000 eurolla v. 2023. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutosten johdosta hyvinvointialueiden rahoitusta lisätään 8 600 000 euroa v. 2023.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuun toteutus	71 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen	128 200
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen, sv-korvauksen vähentämisen aiheuttama kysynnän kasvu	10 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen (digitalisaatio)	-20 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen (ostopalvelut ja kilpailuttaminen)	-20 000
Hyvinvointialueiden joulukuun 2022 rahoituserän korjaus (ajoitusmuutos)	-979 948
Hyvinvointialueille joulukuussa 2022 maksettavan osuuden poistuminen	-880 492
Hyvinvointialueille joulukuussa 2022 maksettavan osuuden vähennys vuoden 2023 rahoituksesta	-880 492

Kansallinen mielenterveysstrategia	18 000
Kotihoidon resurssien riittävyys ja omaishoidon kehittäminen	44 800
Lapsi- ja perhepalvelut ja muutosohjelman jatko	4 000
Lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen virka-avun maksuttomuus (siirto momentille 26.10.01)	-800
Lastensuojelun jälkihuollon laajennus	12 000
Lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus	4 200
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen	8 600
Palvelujen kysynnän kasvu	253 130
Rahoituksen siirto kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (siirto momentilta 28.90.30)	5 361 132
Rahoituksen siirto kuntien verotuloista	13 928 449
Rahoituksen siirto kuntien verotulomenetysten korvauksista (siirto momentilta 28.90.35)	1 944 000
Turva-auttamispalvelun poisto	-7 800
Vammaispalvelujen kokonaisuudistus (invalidivähennys poistamalla)	22 000
Vuoden 2023 indeksikorotus	532 870
Yhteensä	19 552 849

2023 talousarvio	20 433 341 000
2022 II lisätalousarvio	979 948 000
2022 talousarvio	880 492 000

32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 11 §:n mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n mukaan 2—4 luvussa säädetyn lakisääteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Lisärahoitus myönnetään rahoituslain 26 §:n mukaisen menettelyn perusteella.

2023 talousarvio	1 000 000